

[Orgelmis] **BESLUIT**

Orgel Fuga Es-dur a 5, con pedale pro Organo pleno, BWV 552/II

- Bij de uitgang (Noorderportaal) wordt er gecollecteerd. Uw gift komt de instandhouding van deze vieringen en concerten ten goede. U kunt ook een gift storten op NL29 RABO 03737 11433 t.n.v. Protestantse Gemeente Haarlem o.v.v. Zomeravondmuziek.

Komende zondagen:

- 18 juli** 19.00 u Kaspar Kröner, alt; Mara Oosterbaan, viool; Geerten van de Wetering, orgel
Werken van G. van de Wetering (Magnificat voor alt, viool & orgel), M. Radulescu, J. Rheinberger
Voorganger: ds. W. van Dijk-Heij
- 25 juli** 19.00 u Ensemble 4drivium o.l.v. Guido Groenland
Vocaal concert t.g.v. het feest van Jacobus de Meerdere): Dufay, Codex Calixtinus 12^e eeuw
Reserveren via www.bavo.nl
- Augustus** 15.00 u Elke zondagmiddag een concert op het koororgel/Müller-orgel/beiaard; reserveren niet verplicht; aanmelden op www.bavovrienden.nl

Het Laurens Collegium is het beroepskoor van Rotterdam, met als vaste locatie de Laurenskerk. Het kamerkoor staat onder leiding van Wiecher Mandemaker. Het koor werkt veelvuldig samen met Laurensorganist Hayo Boerema. www.laurensvoocaal.nl

Sopranen Anneke Blik, Bobbie Blommesteijn, Martha Bosch, Francisca Branco
Altén Wies de Greef, Mieke van Laren, Natascha Morsink, Annette Vermeulen
Tenoren André Cruz, Ruben de Grauw, Diederik Rooker, Gijsbert Westland
Bassen Andreas Goetze, Angus van Grevenbroek, Vincent Spoeltman, Johan Vermeer

GROTE OF ST.-BAVOKERK HAARLEM ZOMERAVONDMUZIEK

Concert op zondag 11 juli 2021

Hayo Boerema, orgel
Laurens Collegium Rotterdam
Dirigent: Wiecher Mandemaker

Werken van Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Het programma van vanavond is gewijd aan Johann Sebastian Bach. Het bevat naast een tweetal motetten een selectie orgelwerken uit het derde deel van Bachs Clavier Übung, ook wel aangeduid als de Orgelmis. De orgelkoralen worden elk voorafgegaan door een gezongen (Bach)zetting van hetzelfde koraal. De Duitse opschriften verwijzen naar hoofdstukken uit de Lutherse catechismus (zie toelichting).

Johann Sebastian Bach: Clavier Übung III (1739)

Bach schreef vier verzamelingen klavierwerken met de aanduiding 'Clavier Übung'. Ze werden tijdens zijn leven in druk uitgegeven. De delen I (6 partita's), II (o.a. Italiaans Concert) en het laatste (Goldberg-varianties) zijn voor het klavecimbel gecomponeerd, het derde deel is als enige expliciet voor orgel geschreven. Het bestaat uit 27 stukken. De kern wordt, zoals Bachs titel aangeeft gevormd door 'voorspelen' over zgn. catechismusgezangen, dat zijn liederen die inhoudelijk aansluiten bij de verschillende hoofdstukken van de (Lutherse) catechismus. De 'andere Gesaenge' waarvan de titel spreekt, zijn twee gezangen uit de Lutherse mis (hoofddienst): Kyrie & Gloria. Over elk lied (en bij het Kyrie: over elk van de drie strofes) schreef Bach twee voorspelen: een met pedaal en een zonder ('manualiter'), deze laatste in de meeste gevallen kort van omvang. Alleen het lied 'Allein Gott in der Höh sei Ehr' kreeg niet twee, maar drie bewerkingen. Aan de verzameling koralen voegde Bach nog een reeks niet-koraalgebonden stukken toe, waarvan net als bij de koralen een aantal voor orgel met pedaal (de Praeludium en Fuga in Es-dur die het geheel van de Clavier-Übung III flankeren) en een aantal voor de handen alleen (vier duetten), alles misschien om een zo groot mogelijk koperspubliek te interesseren. Hieronder alle stukken in de volgorde van de componist:

	Pedaliter	Manualiter
- Praeludium in Es	x	
- Kyrie (3 strofes)	xxx	xxx
- Allein Gott in der Höh sei Ehr' ('Gloria')	x	xx
- Dies sind die heiligen zehn Gebot	x	x
- Wir glauben all an einen Gott	x	x
- Vater unser im Himmelreich	x	x
- Christ, unser Herr, zum Jordan kam	x	x
- Aus tiefer Not schrei ich zu dir	x	x
- Jesus Christus unser Heiland	x	x
- Vier duetten in e, F, G, a		xxxx
- Fuga in Es	x	

De aanwezigheid van de twee 'misgezangen' (Kyrie & Allein Gott) heeft de Clavier Übung III de bijnaam 'Orgelmis' bezorgd. De verzameling langere bewerkingen (met pedaal) wordt dan de 'Grote' en de kortere (manualiter geschreven) de 'Kleine' Orgelmis genoemd. Vanavond wordt volgens deze terminologie de Grote Orgelmis uitgevoerd met uitzondering van de koralen 'Dies sind die heilg'en zehn Gebot' en 'Vater unser im Himmelreich': hiervan klinken de korte (manualiter) bewerkingen. *Anton Pauw*

[Orgelmis]

DIE BEICHTE

Koor

*Aus tiefer Not schrei' ich zu dir,
Herr Gott, erhoer' mein Rufen,
Dein gnädig' Ohren kehr zu mir,
und meiner Bitt' sie öffnen!
Denn so du willst das sehen an,
was Sünd' und Unrecht ist getan,
wer kann, Herr, vor dir bleiben?*

t. (naar Psalm 130) & m. M. Luther, Wittenberg 1524
koozetting: BWV 38 nr. 6

Orgel

'Aus tiefer Not schrei ich zu dir'
a 6 in Organo pleno con Pedale doppio, BWV 686

[Orgelmis]

DAS SAKRAMENT DES ALTARS ODER DAS HEILIGE ABENDMAHL

Koor

*Jesus Christus, unser Heiland,
der von uns den Gotteszorn wandt,
durch das bitter Leiden sein -
half er uns aus der Höllen Pein.*

t. M. Luther, Wittenberg 1524 / m. 1410, Erfurt 1524
koozetting: BWV 363

Orgel

'Jesus Christus unser Heiland'
à 2 Clav. e Canto fermo in Pedale, BWV 688

MOTET

Koor

'Lobet den Herrn, alle Heiden' a 4, BWV 230

*Lobet den Herrn, alle Heiden;
preiset ihn, alle Völker!
Denn seine Gnade und Wahrheit
waltet über uns in Ewigkeit.
Halleluja! t. Psalm 117*

[Orgelmis]	DAS VATER UNSER
Koor	<i>Vater unser im Himmelreich, der du uns alle heißest gleich. Brüder sein und dich rufen an und willst das Beten von uns hab'n, Gib, daß nicht bet' allein der Mund, hilf, daß es geh' von Herzensgrund!</i>
	t. & m. M. Luther, Leipzig 1539 koorzetting: BWV 416
Orgel	'Vater unser im Himmelreich' Alio Modo manualiter, BWV 683
[Orgelmis]	SAKRAMENT DER HEILIGEN TAUFE
Koor	<i>Christ, unser Herr, zum Jordan kam nach seines Vaters Willen, von Sanct Johann's die Taufe nahm, sein Werk und Amt zu 'rfüllen. Da wollt' er stiften uns ein Bad, zu waschen uns von Sünden, ersäufen auch den bitteren Tod durch sein selbst Blut und Wunden, es galt ein neues Leben.</i>
	t. M. Luther 1543 / m. M. Luther (?), Wittenberg 1524 koorzetting: BWV 280
Orgel	'Christ, unser Herr zum Jordan kam' à 2 Clav. e Canto fermo in Pedale, BWV 684

[Orgelmis]	OPENING
Orgel	Praeludium Es-dur pro Organo pleno, BWV 552/I
	MOTET
Koor	'Nun lob, mein Seel, den Herren' a 4 en B.c. uit Cantate 'Gottlob! Nun geht das Jahr zu Ende', BWV 28
	<i>Nun lob, mein' Seel', den Herren, was in mir ist, den Namen sein! Sein' Wohltat tut er mehren, vergiß es nicht, o Herze mein! Hat dir dein' Sünd' vergeben und heilt dein' Schwachheit groß, errett't dein armes Leben, nimmt dich in seinen Schoß, mit rechtem Trost beschüttet, verjüngt dem Adler gleich. Der Kön'g schafft Recht, behütet, die leiden in sein'm Reich.</i>
	t. (naar Psalm 103) De tekst Johann Gramann 1530 m. Hans Kugelmann 1540
[Orgelmis]	KYRIE
Koor	<i>Kyrie, Gott Vater in Ewigkeit, groß ist dein' Barmherzigkeit, aller Ding' ein Schöpfer und Regierer. Eleison!</i>
	t. Naumberg 1537/8 m. id. naar 'Kyrie fons bonitatis' 10 ^e eeuw koorzetting: BWV 371/I
Orgel	'Kyrie, Gott Vater in Ewigkeit' Canto fermo in Soprano à 2 Clav. et Ped. BWV 669

Koor	<i>Christe, aller Welt Trost uns Sünder allein du hast erlöst. O Jesu, Gottes Sohn, unser Mittler bist in dem höchsten Thron; zu dir schreien wir aus Herzensbegier: Eleison!</i>	Orgel	‘Allein Gott in der Höh sei Ehr’ à 2 Clav. et Ped., BWV 676
	t. & m. zie boven koorzetting: BWV 371/II	[Orgelmis]	DIE ZEHN GEBOTE
Orgel	‘Christe, aller Welt Tost’ Canto fermo in Tenore à 2 Clav. et Ped., BWV 670	Koor	<i>Dies sind die heil'gen Zehn Gebot', die uns gab unser Herre Gott durch Moses, seinen Diener treu, hoch auf dem Berg Sinai. Kyrieleis!</i>
Koor	<i>Kyrie, Gott Heiliger Geist, tröst, stärk uns im Glauben allermeist, daß wir am letzten End' fröhlich abscheiden aus diesem Elend. Eleison!</i>		t. M. Luther 1524 m. ‘In Gottes Namen fahren wir’ 15 ^e eeuw, Erfurt 1524 koorzetting: BWV 298
	t. & m. zie boven koorzetting: BWV 371/III	Orgel	Fughetta super: ‘Dies sind die heiligen zehen Gebot’ BWV 679
Orgel	‘Kyrie, Gott heiliger Geist’ a 5 Canto fermo in Basso Cum organo pleno, BWV 671	[Orgelmis]	DER GLAUBE
[Orgelmis]	GLORIA	Koor	<i>Wir glauben all' an einen Gott, Schöpfer Himmels und der Erden, der sich zum Vater geben hat, daß wir seine Kinder werden. Er will uns allzeit ernähren, Leib und Seel' auch wohl bewahren, allem Unfall will er wehren, kein Leid soll uns widerfahren; Er sorget für uns, hüt't und wacht, es steht alles in seiner Macht.</i>
Koor	<i>Allein Gott in der Höh' sei Ehr' und Dank für seine Gnade, Darum daß nun und nimmermehr uns rühren kann kein Schade. Ein Wohlgefall'n Gott an uns hat, nun ist groß' Fried' ohn' Unterlaß, all' Fehd' hat nun ein Ende.</i>		t. (naar Nicaenum) Martin Luther 1524 naar oudere voorbeelden m. 15 ^e eeuw, Wittenberg 1524
	t. N. Decius naar ‘Gloria in excelsis Deo’ 1525 m. N. Decius 1539 naar een 10 ^e -eeuws Gloria koorzetting: BWV 260	Orgel	‘Wir gläuben all an einen Gott’ in Organo pleno con Pedale, BWV 680